

Psikiatriaren egoera Hego Euskal Herrian

Jose Agustin Ozamiz
Fernando Marquinez
Imanol Kerexeta

Sarrera

Guztiok ikusten dugu gaurko Psikiatria krisian dagoela, eta ez hemen bakarrik, baizik eta bilakaera bidetan dauden herri guztietan.

Krisi honek, aldaketa sakoneko egoera bezala kontsideraturik, ez ditu arlo praktiko eta asistentzialak bakarrik jotzen, baizik eta baita bere oinarri teorikoak ere.

Gaurko egoera hobeki ulertzeko, eta aldaketa hau gure euskal komunitatearentzat biderik onuragarrienean eraman nahian, ohar llabur hauek eskaintzen ditugu. Gure lagun eta adiskideen zehaztasun eta kritikak oso gustora jasoko genituzke.

Psikiatria, dotrina-gorputz bezala eta giza-talde nahiko zabal bati axola zaion praktika bezala, Medikuntz Zientzien eremu zabalean sartu den azken espezialitatea izan da, duela mende t'erdia pasata.

Aintzin eta Erdi-Aroetan, eri mentalak enortuak izan ohi ziren edota bestela petrikilo edo erlijiosoaren kontura gelditzen ziren.

Eritasun mentala, Historian, Erlijioaren edo Filosofiaren zeregina izan da.

XVIII mendearen bukaeran, Psikiatriaren alorrean, hiru izen handi plazaratzen dira: Vincenzo Quiarugi (1759-1820) Florentzian, William Tukc (1732-1819) York-en eta Philippe Pinel (1745-1825) Parisen.

Bastilla hartu zuten unean, Quiarugi-k 39 urte zituen, Tu-ke-k 66 eta Pinel-ek 53. Pinel honek, Pariseko Salpêtrière ospitalean, «La Terreur» deitzen den Frantziako iraultz-aldian, eroak bere kateetatik askatzeko ekintza famatua egin zuen, «Psikiatria Modernoaren Aita» bezala ezagutua denaren kuraia erakusten duen ekintza, noski.

Historian zehar Psikiatriaren bilakaera, sistema sozial kapitalistarekin oso loturik dago, Psikiatria bera asilo edo erotxeeta-ko praktiken agerpen teorikoa bait da, izan ere.

Euskadin XVIII mendean Psikiatriaren Historia zehazki aztertzea aurreragorako utziko dugu. Berdin Psikiatriak egoera sozial eta kulturelekin dituen harremanak.

Oraingo gure helburua eskema llabur bat egitea da (ge-roago desarrollatuko duguna), eta Euskal Herrian mugarri psikiatrikoak izan diren gizon edo instituzio batzu aipatzea bes-terik ez.

Gizon eta Instituzio zenbait

- Nikolas Atxukarrc (1880-1918), Bilbon jaioa. Europako Psi-kiatria moderna hedatuaz, Espainiako Psikiatriaren berriz- tatzaille izan zen. Ikertzaile saiatua ere izan zen, bai klini- kan eta bai laborategian.
- Angel Garma, oraindik bizi den bilbotarra; Argentinako es- kola psikoanalitiko emankorraren aita.
- Luis Martin Santos (1924-1964), Donostian bizi zena. No- belagile eta humanista handia, gaztetan tragikoki hila.
- Felix Letamendia, gipuzkoarra. Oxford-en urte askotan ira- kasle bezala ihardun ondoren, orain Canadian lan egiten du.
- «Euskal Herriko Psikiatri Elkarte», 1969an, gutxi gora behera, sortua.
- Unibertsitateko Psikiatri Departamendua, Jose Guimon-ek katedra duenak.
- «Bizkaiko Psikiatren Koordinadora», 1978ko maiatzean sor- tua.

- Euskal Herriko Psikiatria berrestrukturatzeko plangintza, Julian Ajuriagerra zuzendari delarik.

Baliabideak

Euskadin, buru gaisoak laguntzeko baliabide edo errekurtsu hauek ditugu une honetan; Hego aldean probintziz probintzi aztertuko ditugu.

ARABA

A) Ospitale-baliabideak

1. — Ospitale psikiatrikoa: 572 ohe eta 151 pertsona.
  - Ospitalizazio eta berrabiltze zerbitzuak
  - Bulego psikosoziala (medikuak: 3; erizainak: 1; ATS: 1; administrariak: 1)
2. — «Nuestra Señora de las Nieves»eko Residentzia, Aialako bailaran, Laudion.
  - egunezko unitatea
  - kanpo-kontsultak.
3. — Ospitale Orokorra.
  - egunezko unitatea (instalazio-fasean)
  - kanpo-kontsultak (oraindik eraikitzen).

B) Ospitaletik kanpoko baliabideak

1. — Residentzi geriatrikoa.
2. — Gasteizko Hospizioa (Geriatrikoa).
3. — Berrezarpen sozialerako elkarteak (egotetxeak: 1; lantegi okupazionezkoak: 1; pasakarientzat ostatuak: 1).

GIPUZKOA

A) Ospitale-baliabideak

1. — Ospitale Probintzialeko Sendategi psikiatrikoa (Diputazioaren babesean): 104 ohe (ez dago gaiso kronikorik).
  - Koordinatzaileak: 1.
  - Mediku egoiliarak: 5.
  - ATS elektroenzefalografikoak: 1.

- Kanpo-kontsultarako ATS: 1.
- Gizarte-laguntzaileak: 3.
- Administariak: 4.

Gizonezkoentzat: 54 ohe (Adjuntoak: 2; ATS: 4; Eri zainak: 7; Laguntzaile sanitarioak: 3).

Emakumezkoentzat: 47 ohe (Adjuntoak: 1; ATS: 5; laguntzaile klinikoak: 6; laguntzaile sanitarioak: 3; ergoterapeutak: 1).

2. — Santa Ageda:

B) Ospitaletik kanpoko baliabideak

1. — Kontsulta anbulategiak (ospitale psikiatrikoan).

BIZKAIA

A) Ospitale-baliabideak

1. — Bermeoko Ospitalea:

- oheak: 450
- langileak: 176
- gaisoak (1978an): 567.

2. — Zamudioko Ospitalea:

- oheak: 150
- langileak: 139
- gaisoak (1978an): 495.

3. — Zaldibarko Ospitalea:

- oheak: 350
- langileak: 154
- gaisoak (1978an): 465.

4. — Arrasateko Ospitalea *

- oheak: 440
- langileak: 129
- gaisoak (1978an): 311.

B) Ospitaletik kanpoko baliabideak

1. — Diputazioaren kontsultategi psikiatrikoak: 2 (10 langile eta 1974ean 8.165 kontsulta).

(*) 440 ohe horiek Bizkaiko Diputazioarenak dira. Badira 600 ohe gehiago, Gipuzkoako Diputazioarenak.

2. — Gizarte-Aseguroaren kontsultategi psikiatrikoak: 8 (14 mediku eta 1974ean 69.150 kontsulta).
3. — «Jefatura Provincial de Sanidad» delakoaren kontsultategiak: 1 (6 langile).
4. — «Iguatorio Médico Quirúrgico» delakoa (22 mediku eta 1976ean 16.670 kontsulta).
5. — Psikoterapiarako Bilboko Erakundea (17 langile).
6. — Basurtoko Ospitaleko Neuropsikiatri Zerbitzua (9 langile eta 1976ean 4.113 kontsulta. Zerbitzuak: ambulategi, urgenteziak, ospitale-barnekoak, eguneko ospitalea).
7. — Leioako Unibertsitateak baditu: Medikuntz Fakultateko Psikiatria eta Psikologiaren Departamenduan Zerbitzu Mediku-Pedagogikoa, Psikoterapiarako antolamenduak eta helduentzako laguntza.
8. — «Osabide» delakoa (2 etxe eta zerbitzuak).
9. — Komunitatearen informazio eta orientazio Bulegoa, Osasun Mentalean, Getxon.
10. — «Cruces» deituriko Ospitalean Psikiatria zerbitzua.

NAFARROA *

A) Ospitale-baliabideak

1. — Ospitale psikiatrikoa: 1.250 ohe
  - psikiatruk: 14
  - psikologoak: 1
  - erizain espezializatuak: 5
  - erizain espezializatugabeak: 20
  - erizain laguntzaileak, espezializatuak: 100
  - erizain laguntzaileak, espezializatugabeak: 130
  - laguntzaile sozialak: 5.
2. — Unibertsitateko Klinika: 46 ohe
  - psikiatruk: 9
  - psikologoak: 2
  - erizain espezializatuak: 7
  - erizain espezializatugabeak: 3
  - terapeuta okupazionalak: 2.

(*) Nafarroako datuak «Plan de asistencia sanitaria de Navarra» lanetik atereak dira (eta 1979ko abuztuan berrikusiak).

3. — Elizondoko Klinika: 118 ohe
  - psikiatrak: 3
  - psikologoak: 1
  - erizain espezializatuak: 8
  - erizain laguntzaileak, espezializatuak: 7.
4. — La Casita klinika (Iruñea)
  - erizain espezializatugabeak: 3
  - erizain laguntzaileak, espezializatuak: 8
  - erizain laguntzaileak, espezializatugabeak: 2.

B) Ospitaletik kanpoko baliabideak

1. — «Jefatura Provincial de Sanidad»
  - psikiatrak: 3
  - erizain espezializatugabeak: 1
  - laguntzaile sozialak: 1.
2. — Alkoolismo- eta toxikomaniako departamendua
  - psikiatrak: 2
  - psikologoak: 2
  - laguntzaile sozialak: 3.
3. — Aseguru sozialeko anbulategiak
  - psikiatrak: 4
  - erizain espezializatugabeak: 1.
4. — Psikiatra pribatuak: 15.
5. — «Argibide» fundazioa
  - psikiatrak: 4
  - psikologoak: 2
  - laguntzaile sozialak: 3.
6. — Zentru psikosoziala
  - psikiatrak: 5
  - psikologoak: 1.
7. — Eskola-psikologia
  - psikologoak: 10
  - laguntzaile sozialak: 2.
8. — Eskol orientazioa
  - psikologoak: 14.

9. — Buru-eskasidunentzat zentruak

- psikiatrak: 1
- psikologoak: 2
- laguntzaile sozialak: 9.

10. — Txikien babes-tribunala

- psikologoak: 1.

J. A. O.
F. M.
I. K.

PANORAMA DE LA PSIQUIATRIA EN EUSKADI SUR
PANORAMA DE LA PSYCHIATRIE AU PAYS BASQUE SUD

Los autores del artículo empiezan recordando la crisis que sufre la psiquiatría, tanto en su praxis como en sus fundamentos teóricos. Sólo tardíamente se ha incorporado a la ciencia de la medicina. Su desarrollo está ligado a la evolución del sistema capitalista.

El artículo se ciñe a Euskadi sur y pretende ofrecer información sucinta sobre renombrados psiquiatras vascos, instituciones más importantes y recursos hospitalarios del país.

1) Psiquiatras famosos: Nikolas Atxukarro, Angel Garma, Luis Martín Santos, Félix Letamendi, etc.

2) Instituciones: Asociación Psiquiátrica del País Vasco; Departamento Psiquiátrico de la Universidad; Coordinadora de psiquiatras de Bizkaia; Plan para la reestructuración de la psiquiatría en el País Vasco cuyo director es Julián Ajuriaguerra.

3) Recursos. Los autores ofrecen datos sobre número de camas, médicos, enfermeros, etc., y otras instituciones que constituyen la infraestructura de los servicios psiquiátricos del País Vasco.

a) Araba: Hospital psiquiátrico con 572 camas y 3 médicos, la Residencia «Nuestra Señora de las Nieves» en Llodio.

b) Gipuzkoa: Sanatorio psiquiátrico del Hospital Provincial con 104 camas, 5 médicos estables y 4 adjuntos, Santa Agueda, etc.

c) Bizkaia: Hospitales de Bermeo, Zamudio y Zaldívar con un total de 950 camas, más 440 camas del hospital de Santa Agueda de Mondragón.

d) Nafarroa: Hospital Psiquiátrico, la Clínica Universitaria, la Clínica de Elizondo con un total de 1.414 camas, más la clínica «Casita» de Pamplona.

En las cuatro provincias existen otros servicios psiquiátricos extra-hospitalarios, como consultorios, etc.

Les auteurs de cet article commencent par rappeler la crise dont souffre la psychiatrie, tant au point de vue pratique que théorique. Elle ne s'est incorporée que très tardivement à la science de la médecine. Son développement est lié à l'évolution du système capitaliste.

L'article s'en tient au Pays basque sud et prétend offrir une information succincte sur les psychiatres basques renommés, les institutions les plus importantes et les ressources hospitalières du pays.

1) **Psychiatres renommés:** Nikolas Atxukarro, Angel Garma, Luis Martín Santos, Félix Letamendi, etc.

2) **Institutions:** Association psychiatrique du Pays basque; Département psychiatrique de l'Université; Coordinatrice des psychiatres de Biscaye; Plan pour la restructuration de la psychiatrie au Pays basque dont le directeur est Julián Ajuriaguerra.

3) **Ressources:** Les auteurs offrent des données sur le nombre de lits de médecins, d'infirmiers, etc., et sur d'autres institutions qui constituent l'infrastructure des services psychiatriques du Pays basque.

a) **Alava:** Hôpital psychiatrique avec 572 lits et 3 médecins, la Résidence «Notre Dame des Neiges» à Llodio.

b) **Gipuzkoa:** Sanatorium psychiatrique de l'hôpital Provincial avec 104 lits, 5 médecins fixes et 4 adjoints, Santa Agueda, etc.

c) **Biscaye:** Hôpitaux de Bermeo, Zamudio, et Zaldibar avec un total de 950 lits, plus de 440 lits à l'hôpital de Santa Agueda de Mondragón.

Il existe de nombreux dispensaires psychiatriques et divers services médico-pédagogiques, de neuropsychiatrie et de psychothérapie.

d) **Navarra:** Hôpital psychiatrique, la Clinique Universitaire, la Clinique d'Elizondo avec un total de 1.400 lits, plus la clinique «Casita» de Pampelune.

Dans les quatre provinces il existe d'autres services psychiatriques extra-hospitaliers, comme des dispensaires, etc.